

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітньо – кваліфікаційного рівня «магістр»
на тему:

Формування світогляду молодших школярів у процесі виховання

Виконала:

студентка VII курсу 71 групи

Напрямок підготовки:

8.01010201 «Початкова освіта»

Дячок Ірина Валеріївна

Науковий керівник роботи:

доктор педагогічних наук, професор

Сидорчук Нінель Герандівна

Рецензент:

«_____» _____ 2015 року

Завідувач кафедри

доктор педагогічних наук,
професор Антонова О. Є.

ЖИТОМИР 2015 РІК

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Категоріально-термінологічний аналіз базових понять дослідження	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. Проблема формування світогляду як педагогічна проблема.	Ошибка! Закладка не определена.
1.3. Шляхи формування світогляду в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.4. Психолого-педагогічна характеристика молодшого школяра у контексті формування світогляду.....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
2.1. Аналіз методичних підходів у наукових дослідженнях стосовно особливостей формування світогляду молодших школярів у процесі виховання	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Дослідження особливостей формування світогляду молодших школярів у процесі виховання	Ошибка! Закладка не определена.
2.3. Стан сформованості світогляду молодших школярів у процесі навчання	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ.....	6
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
ДОДАТКИ.....	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.

ВСТУП

Пріоритетною метою сучасної початкової освіти є розвиток особистості дитини. Ця мета досягається через гуманізацію процесу навчання, через створення стійкого розвитку дитини. Частиною такого потенціалу є система формування у молодших школярів власного світогляду в процесі виховання.

Основою світогляду є наукові знання. Але не всі вони носять світоглядний характер. Тому метою шкільної освіти є виділення того змістовного базису навчального матеріалу, на основі якого здійснюватиметься формування наукового світогляду.

Забезпечення учнів базовими знаннями, уміннями і навичками перестає бути єдиним основним завданням початкової школи. Школа, починаючи із початкової ланки, має допомогти кожній особі підготуватися до сучасного життя. І ця підготовка має бути спрямована на процес засвоєння учнями систематизованих знань і формування на їх основі світогляду – цілісного уявлення про світ і місце в ньому людини, про ставлення людини до навколишньої дійсності, до самої себе, а також обумовлені цими уявленнями основні життєві позиції й установки людей, їх переконання, ідеали, принципи пізнання і діяльності, ціннісні орієнтації. Разом з тим, молодші школярі сприймають світ у цілому, як єдине ціле, а учителі подають його частинами – окремими поняттями, уявленнями, навчальними предметами. Внаслідок цього у свідомості учнів утворюється не цілісна і гнучка система знань про життя, а механічна сукупність ізольованих блоків інформації з окремих предметів.

У педагогічній науці розроблений комплекс методів, спрямованих на формування світогляду молодших школярів у цілісному навчально-педагогічному процесі, але існує потреба в конкретних практичних рекомендаціях. Тому актуальною в педагогічній науці та практиці сьогодні є проблема оновлення системи формування світогляду молодших школярів, що дасть змогу учневі активно застосовувати набуті знання для пізнання об'єктивного світу, самого себе та для організації конструктивної взаємодії з

іншими людьми.

У педагогічній науці проблема формування світогляду молодших школярів є однією із найбільших, ще підтверджують праці видатних учених і практиків, таких як Ш. Амонашвілі, П. Блонський, А. Дистервег, Я. А. Коменський, А. Макаренко, Й.-Г. Песталоцці, С. Русова, С. Соловейчик, В. Сухомлинський, К. Ушинський, В. Шаталов та ін.

У дослідженнях останніх років вивчалися психолого-педагогічні умови формування світогляду в цілому й окремих його компонентів в учнівської молоді: наукового світогляду (Ю. Руденко, Є. Дурманенко, В. Халамендик); наукової картини світу (Н. Нетребко); світоглядних знань (Л. Корміна, Н. Шахирева); морально-естетичного світогляду (О. Опалюк); духовного світу (А. Фасоля); світоглядної культури (О. Шаповал); світоглядної позиції (М. Клепар); ціннісних, моральних орієнтацій (В. Дряпіка, С. Лапаєнко, Н. Сінкевич); гуманістичних, моральних переконань (І. Ширшова, І. Шкьопу); уявлень про загальнолюдські цінності (Г. Фрейман).

Важливий внесок у розробку проблеми формування наукового світогляду особистості в останні роки зробили В.П. Андрущенко, С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, В.Р. Ільченко, В.Г. Кремінь, В.О. Кудін та інші.

Таке широке коло досліджень свідчать не тільки про актуальність та вадливість тематики дослідження, а й про надзвичайну складність процесу, що вивчається. Так, і досі невирішеними залишаються питання цілісної взаємодії форм і методів формування світогляду в молодших школярів, формування у дітей комплексного гуманістичного, сформованого на засадах наукових знань світогляду.

Таким чином, актуальність теми дослідження визначається:

- необхідністю вирішення проблеми світоглядного виховання учнів початкових класів;
- недостатньою теоретичною обґрунтованістю і відсутністю спеціальних досліджень, присвячених проблемі готовності майбутнього учителя до формування культури мислення молодшого школяра.

Актуальність проблеми та її недостатня теоретична розробка зумовили вибір теми дослідження: «Формування світогляду молодших школярів у процесі виховання».

Отже, метою дослідження є необхідність узагальнення теоретичного матеріалу щодо досліджуваної проблеми та вивчення провідного досвіду вчителів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів. У відповідності до визначеної мети, було поставлено ряд завдань:

1. Здійснити сутнісну характеристику досліджуваної проблеми.
2. Визначити стан сформованості світогляду учнів початкової школи в процесі виховання.
3. Представити матеріали узагальненого педагогічного досвіду щодо формування світогляду учнів початкових класів.

Об'єктом дослідження виступає виховний процес початкової ланки загальноосвітнього навчального закладу, а предметом – форми, методи, засоби формування світогляду молодших школярів у процесі виховання.

Загальна гіпотеза дослідження: формування світогляду учнів початкової школи у процесі виховання набуває ефективності за умови спеціальної її організації.

Для розв'язання завдань даного дослідження було використано ряд загально-наукових та спеціалізованих методів:

– теоретичні методи (аналізу та синтезу, узагальнення та порівняння, абстрагування та конкретизації) використовувались для ідентифікації категорійного апарату, вивчення наукових підходів до досліджуваної тематики та здійснення історико-педагогічного аналізу проблеми;

– емпіричні методи (опитування, бесіди, анкетування, пряме і опосередковане спостереження) дали змогу практично оцінити рівень сформованості світогляду молодших школярів; вивчити наявні та потенційні педагогічні умови для формування світогляду учнів молодшого шкільного віку у процесі виховання;

– статистичні методи (кількісний та якісний аналіз результатів дослідження) використовувались для опрацювання отриманих даних та обґрунтування достовірності й репрезентативності даних педагогічного експерименту.

Дослідницько-експериментальна робота виконувалася на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка, ЗОШ №19 м. Житомира. Всього дослідженням у 2014/2015 роках було охоплено 32 учні.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що проаналізовано теоретичні основи проблеми формування світогляду учнів початкової школи у процесі виховання.

Практичне значення дослідження визначається тим, що узагальнено і апробовано елементи передового педагогічного досвіду щодо досліджуваної проблеми.

Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів та висновків до них, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дипломної роботи складає 95 сторінок, основний зміст викладено на 80 сторінках.

ВИСНОВКИ

Головним завданням школи та основою всієї її навчально-виховної діяльності є формування в учнів цілісної наукової картини світу, наукового світогляду. Людина в своєму індивідуальному розвитку стає особистістю лише тоді, коли в неї формується певний світогляд. Формування та динаміка розвитку світорозуміння дитини є стрижневою проблемою, оскільки система поглядів учня на оточуючу дійсність демонструє систему особистісних смислів та ціннісних орієнтацій, що відображаються в подальшому розвитку мотивів і потреб діяльності, репрезентуються у поведінці та особистісних якостях школяра. Ці питання є актуальними для завдань загальноосвітньої школи в сучасних умовах життєдіяльності шестирічного першокласника.

На сьогодні недостатньо розглянутим залишається навіть теоретичне підґрунтя цієї проблеми.

У дослідженні було зроблено спробу дослідити рівень сформованості світогляду молодших школярів. У ході проведення констатувального етапу експерименту визначено його стан серед учнів початкової школи.

Узагальнення результатів проведеного дослідження підтвердило основні положення гіпотези та дозволило зробити наступні висновки:

1. Актуальною в педагогічній науці сьогодні є проблема підвищення рівня світогляду учнів початкових класів, які покликані розв'язувати багато важливих завдань системи освіти, головним із яких є забезпечення формування у дітей і молоді цілісної наукової картини світу і сучасного світогляду. Тому необхідно приділяти особливу увагу поглибленню підготовки майбутніх учителів до формування наукової картини світу школярів. Зробити це можливо за умови ефективної організації навчально-виховного процесу в системі вищої педагогічної освіти.

2. Завдання майбутнього педагога – вміти будувати свою роботу так, щоб учні вчилися самостійно здобувати знання, розуміючи взаємозв'язки, що існують у природі, суспільстві, всесвіті. Щоб забезпечити наукове розуміння учнями навколишньої дійсності, треба працювати над збільшенням обсягу

отриманих ними знань і рівня розвитку їх пізнавальних можливостей. За таких умов у молодших школярів складатимуться адекватні погляди на оточуючий світ. Перш за все, особливе значення має реалізація принципу міжпредметних зв'язків на уроках у початкових класах, інтеграція навчальних дисциплін, організація дослідницької та творчої діяльності у навчально-виховному процесі, постійний зв'язок навчальної роботи з життям, що сприяє формуванню у молодших школярів свідомого ставлення до використання знань у практичній діяльності. По-друге, процес об'єднання певних знань часто проходить під час досліджень, де діти не тільки спостерігають і пізнають явища навколишньої дійсності, але й активно, творчо діють, аналізують, визначають закономірності, розв'язують проблемні ситуації. У процесі такої роботи формується власне світобачення, об'єктивне сприйняття оточуючої дійсності.

Існує необхідність створення відповідного середовища, в якому процес формування наукової картини світу учнів буде більш ефективним. Ми вважаємо, що ознаками такого середовища є створення атмосфери доброзичливості, взаємоповаги та взаємодопомоги; оптимізація естетичного та інтелектуального розвитку учнів; активізація їх творчої та пізнавальної активності. Для досягнення вище зазначеного педагог добирає відповідні методи та прийоми. Ефективними, на нашу думку, в цій роботі є методи розвитку творчої діяльності. Всі вони сприяють формуванню в учнів умінь аналізувати, синтезувати, узагальнювати, співставляти та виконувати інші розумові операції.

3. Одним з механізмів формування світогляду учнів є використання ними педагогічної системи педагогів-практиків, їхніх ідей щодо ефективного здійснення навчально-виховного процесу.

Проблема формування цілісної наукової картини світу молодшого школяра займає вагомe місце в педагогічній спадщині В. Сухомлинського, який приділяв особливого значення дитинству, як періоду життя, що визначає майбутнє людини. На його думку, щоб сприяти повноцінному розвитку

особистості в даний період необхідно організувати навчальний процес таким чином, щоб не тільки дати учням певну суму знань, а й розвинути їх розумові здібності. Педагог визначає необхідність навчати учня вибирати головне у навчальному матеріалі, аналізувати, узагальнювати його, вчити мислити системно, логічно, співвідносити у часі й просторі об'єкти, явища, події, що перебувають у єдності та взаємозалежності. На думку В. Сухомлинського, важливо добиватися інтенсивності мислення дітей, формулюючи узагальнені істини і ведучи школярів від книжки й думки до діяльності, а від діяльності до думки й слова, яке ставало б засобом творчості й підготовки до життя

4. Досліджувана проблема потребує подальшого розгляду, оскільки від доцільної організації процесу формування наукової картини світу молодших школярів сьогодні значною мірою залежить наскільки глибокі наукові знання про світ отримують учні в початковій школі, наскільки міцним буде фундамент, на якому будуватимуться в їх подальшому житті світосприйняття, світорозуміння, світогляд.

Проведене дослідження не вичерпало всіх аспектів проблеми готовності студентів до забезпечення наступності в роботі початкової ланки освіти. У перспективах подальшого дослідження вбачаємо розширення змісту розробленого спецкурсу та обґрунтування шляхів підготовки майбутніх педагогів щодо ефективного здійснення навчально-виховного процесу, зокрема формування світорозуміння дитини.

